

Analýza finančnej stability 50 najväčších miest v SR

Aktualizácia analýzy na základe údajov o hospodárení za rok 2013

Bratislava 3.10.2014

1. Úvod

Inštitút INEKO realizuje od roku 2012 projekt zameraný na monitorovanie hospodárenia miest, obcí a VÚC v SR, a to v spojení s vyhodnocovaním ich finančného zdravia. Jednou z hlavných súčastí projektu je prevádzkovanie internetového portálu¹, ktorý obsahuje úplnú databázu obcí a VÚC v SR s údajmi o plnení vybraných ukazovateľov, ako napríklad celková výška dlhu, dlhovej služby, záväzkov aspoň 60 dní po splatnosti či bilancia bežného a kapitálového účtu. Návštevník portálu má možnosť zobrazit' si celkovo 15 indikátorov finančnej stability a 17 vstupných finančných ukazovateľov. Tieto údaje sa, podľa ich dostupnosti, nachádzajú na portáli za obdobie rokov 2006 až 2013 a je možné si ich prehľadne zobrazit' v tabuľkovej a grafickej podobe vrátane možnosti porovnávania viacerých obcí (VÚC) a zobrazenia časových radov. Údaje za rok 2013 boli doplnené v rámci aktualizácie portálu, ktorá bola ukončená v septembri 2014.

Na základe vlastnej metodiky je navyše zostavované výsledné hodnotenie finančného zdravia obcí (VÚC), ktoré sa skladá z piatich parciálnych skóre za rôzne oblasti. Ich skombinovaním vzniká výsledná celková známka finančného zdravia, ku ktorej prislúcha aj jednoduchá slovná interpretácia.

Údaje o hospodárení obcí a VÚC sú získavané od Ministerstva financií SR (MF SR) na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Nemusí vždy ísť o údaje, ktoré vyžaduje zákon a podľa našich doterajších skúseností sa môžu líšiť od údajov v účtovníctve obcí (VÚC). Prípadné rozdiely zisťujeme a snažíme sa odstrániť. S cieľom verifikovať zverejnené údaje, INEKO pri každej aktualizácii portálu oslovuje starostov obcí, primátorov miest a zástupcov VÚC s prosbou o vyjadrenie sa k správnosti údajov a v prípade záujmu aj o pridanie vlastného komentára.

¹ Portál sa nachádza na adrese <http://obce.ineko.sk>

Databázu údajov plánujeme aj v budúcnosti pravidelne aktualizovať (keď budú dostupné údaje za ďalšie roky).

V tejto analýze predstavujeme hospodárenie 50 najväčších miest v SR, pričom toto vydanie analýzy je aktualizáciou predchádzajúcich analýz s využitím aktuálnych údajov za rok 2013. Analýza je jednou zo súčastí projektu „Monitoring hospodárenia miest, obcí a VÚC“, ktorý finančne podporil OPEN SOCIETY INSTITUTE. Sponzorom portálu v roku 2014 sú Slovenská sporiteľňa, a. s. a PosAm, spol. s r. o.. Cieľom projektu je zlepšiť informovanosť občanov o finančnej stabilite obcí (VÚC) a prispieť tak k zvýšeniu tlaku občanov na zlepšovanie ich hospodárenia. Snahou INEKO je podpora stability verejných financií ako celku.

Poznámka: INEKO sa bude v nasledujúcom období zaoberať aj aktualizáciou analýzy hospodárenia VÚC.

2. Informácia o hospodárení miest na základe vybraných ukazovateľov

2.1. Metodika – zákonné kritériá

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy definuje v § 17 dve podmienky, ktoré obec (VÚC) musí súčasne splniť, aby mala možnosť prijať návratné zdroje financovania na plnenie svojich úloh:

1. celková suma dlhu obce (VÚC) neprekročí 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka,
2. suma ročných splátok návratných zdrojov financovania (splátky úrokov a istiny, t.j. dlhová služba obce) neprekročí 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.

Do celkovej sumy dlhu obce (VÚC) sa pritom, podľa definície v zákone, nezapočítavajú napr. úvery od ŠFRB (Štátny fond rozvoja bývania)² či záväzky prijaté na zabezpečenie predfinancovania eurofondov³. Do výdavkov na splácanie istiny a úrokových splátok sa zas nemá započítavať ich jednorazové predčasné splatenie.

V § 19 sú definované ďalšie dve podmienky, ktoré obec musí spĺňať; v opačnom prípade má povinnosť oznámiť bezodkladne túto skutočnosť ministerstvu financií a starosta je povinný vypracovať do 15 dní návrh na zavedenie ozdravného režimu, ktorý tvorí návrh ozdravného rozpočtu a návrh opatrení na stabilizáciu

² Doplňujúca informácia: Obce (VÚC) majú vykazovať úvery od ŠFRB aj samostatne, aj v rámci vyššej kategórie pri kategorizácii pasív. Podľa našich skúseností, časť obcí vykazuje úvery od ŠFRB v bankových úveroch a výpomociach a časť obcí v dlhodobých záväzkoch; často krát sa stáva, že obce nevykážu úvery od ŠFRB aj samostatne a vtedy môže dôjsť k nesprávnemu výpočtu výšky dlhu – takéto prípady sa snažíme eliminovať verifikáciou údajov v spolupráci so zástupcami samospráv (starostovia, primátori, župani)

³ Údaje o záväzkoch prijatých na zabezpečenie predfinancovania eurofondov sú k dispozícii až od roku 2012

rozpočtového hospodárenia vrátane časového harmonogramu splácania záväzkov. Ozdravný režim predchádza nútenej správe. Jedná sa o nasledovné podmienky:

3. celková výška záväzkov obce po lehote splatnosti nepresiahne 15 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka,
4. obec nemá neuhradený niektorý uznaný záväzok po 60 dňoch odo dňa jeho splatnosti.

2.2. Metodika – celkový dlh

Údaje o celkovom dlhu obcí (VÚC) sú počnúc rokom 2012 preberané od MF SR, pričom sa jedná o tzv. "zákonné kritérium", teda dlh podľa § 17 ods. 8) Zákona 583/2004 Z.z. (nezapočítavajú sa záväzky z úverov poskytnutých z bývalých štátnych fondov a Štátneho fondu rozvoja bývania, a tiež záväzky z návratných zdrojov financovania prijatých na zabezpečenie predfinancovania eurofondov). Dlh je uvádzaný v pomere k bežným príjmom za predchádzajúci rok a podľa zákona by nemal presiahnuť úroveň 60 %. Zdôrazňujeme, že všetky potrebné údaje na výpočet dlhu podľa zákona sú k dispozícii až od roku 2012.

Pre výpočet celkového dlhu obcí (VÚC), ktorý by reprezentoval zákonné kritérium, sa nám za roky 2006 až 2011 nepodarilo získať všetky potrebné údaje. Získali sme síce údaje, ktoré umožňujú vyčíslit' celkovú veľkosť zadĺženia obce (VÚC), no nezískali sme všetky údaje potrebné pre očistenie tohto dlhu tak, aby ho bolo možné stotožniť so zákonným kritériom (chýbali najmä údaje o záväzkoch z návratných zdrojov financovania prijatých na zabezpečenie predfinancovania eurofondov). Celkový dlh obcí (VÚC) za roky 2006 až 2011 teda aproximujeme na základe dostupných údajov ako (bankové úvery a výpomoci + dlhodobé záväzky - úvery od ŠFRB) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok).

Upozornenie k rokom 2006 až 2011 (posúdenie zhody zákonných kritérií a získaných údajov): Keďže sa nám počítaný dlh nepodarilo očistiť napr. o záväzky prijaté na zabezpečenie predfinancovania eurofondov, nemožno robiť definitívne závery na základe jeho porovnania so zákonným limitom na úrovni 60 %. Celkový dlh, ktorý sledujeme, teda vypovedá o tom, aké veľké záväzky obce (VÚC) mali, a to s jediným záverom – čím väčšie sú, tým väčšie potenciálne riziko z tohto zadĺženia pre obec (VÚC) vyplýva.

Upozornenie k zmene metodiky medzi rokmi 2011 a 2012: Údaje za roky 2006 až 2011 nie je možné priamo porovnávať s údajmi za roky 2012 a 2013, keďže sa nezanedbateľným spôsobom zmenil spôsob výpočtu dlhu.

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

Upozornenie: Nie je možné vylúčiť, že niektoré obce (VÚC) svoje dlhy skrývajú napríklad ich prenesením na mestské organizácie, dcérske spoločnosti či iné

súkromné spoločnosti (napr. cez PPP projekty), alebo tiež cez tzv. dodávateľské úvery (dlhodobé zmluvy, na základe ktorých investície financuje súkromný subjekt a samospráva sa ich zaväzuje postupne splácať – ide o obdobu PPP projektov). Občanom zaujímavým sa o komplexne informácie preto odporúčame vypýtať si údaje o dlhoch dcérskych spoločností ako aj o dodávateľských úveroch priamo od príslušnej obce či VÚC.

2.3. Metodika – dlhová služba

Dlhová služba obce (VÚC) je pre účely projektu počítaná ako (výdavky na splácanie istiny + úrokové splátky) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok). Podľa zákona sa do výdavkov na splácanie istiny a úrokových splátok nemá započítavať ich jednorazové predčasné splatenie.

Ukazovateľ informuje o tom, aké vysoké výdavky má samospráva v súvislosti s obsluhou dlhu.

Upozornenie: Je možné, že niektoré obce nesprávne vykazujú aj predčasné jednorazové splatenia dlhov, a tak môže dôjsť k ich premietnutiu do výdavkov na splácanie istiny a následne aj do dlhovej služby. Nami vypočítanú dlhovú službu preto odporúčame nestotožňovať úplne so zákonnou definíciou.

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

2.4. Metodika – záväzky po lehote splatnosti

Údaje o celkovej výške záväzkov obce po lehote splatnosti sú k dispozícii iba za roky 2006 až 2007 a následne až za roky 2012 a 2013. Za roky 2008 až 2011 tieto údaje MF SR nezberalo, a teda ich nemá k dispozícii⁴.

Výška záväzkov obce (VÚC) po splatnosti k príjmom je počítaná ako (záväzky po lehote splatnosti) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok). Údaje za roky 2012 a 2013 s údajmi za rok 2007 nebudeme porovnávať, keďže ich nepovažujeme za dostatočne aktuálne.

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

2.5. Metodika – záväzky aspoň 60 dní po lehote splatnosti

Výška záväzkov obce (VÚC) aspoň 60 dní po lehote splatnosti je k dispozícii iba za roky 2010 až 2013 a je počítaná ako (záväzky neuhradené 60 a viac dní po lehote splatnosti) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok).

⁴ Podľa vyjadrenia MF SR

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

2.6. Výsledky – celkový dlh

Po výrazne deficitných rokoch 2009 a 2010 obce v roku 2011 dokázali stabilizovať svoje hospodárenie a v rokoch 2012 a 2013 obrat potvrdili ďalším zlepšením hospodárenia. Priemerná miera zadlženia 50 najväčších miest v SR bola ku koncu roka 2013 na úrovni 28,2 % bežných príjmov predchádzajúceho roka, čo v prepočte predstavuje 166 eur na obyvateľa. Ku koncu roka 2012 to bolo 31,0 % (178 €/obyv.).

Ku koncu roka 2013 dosiahla spomedzi 50 najväčších miest najvyšší dlh Žilina (77,1 %), v jej dlhu je však započítaný aj úver od štátu na výkup pozemkov v súvislosti s investíciou automobilky KIA, ktorý postupne spláca. Druhý najvyšší dlh má Púchov (50,8 %), na nasledujúcich priečkach sa nachádzajú Čadca (46,3 %), Brezno (43,3 %) a Liptovský Mikuláš (41,8 %). Bratislava mala piate najvyššie zadlženie na úrovni 39,1 % – toto zadlženie predstavuje sumárny údaj za magistrát aj všetky mestské časti. Dlh samotného bratislavského magistrátu predstavoval až 56,6 %, no štatistiku vylepšilo započítanie (prevažne nižších) dlhov mestských častí. Košice obsadili dvadsiatu štvrtú pozíciu (24,9 %).

Okrem Žiliny teda nemá žiadne ďalšie veľké slovenské mesto problémy s plnením zákonného dlhového kritéria. Pripomíname však, že nie je možné vylúčiť, že niektoré mestá svoje dlhy skrývajú napríklad ich prenesením na mestské organizácie, dcérske spoločnosti či iné súkromné spoločnosti (napr. cez PPP projekty), alebo tiež cez tzv. dodávateľské úvery.

Naopak, najlepšie z pohľadu tohto ukazovateľa obstáli mestá Dubnica nad Váhom, Nové Mesto nad Váhom, Topoľčany a Sereď, ktoré nemali ku koncu roka 2013 žiadny dlh. Minimálny dlh mali aj v Kežmarku (0,8 %) a Poprade (0,9 %).

Podrobná informácia o zadlžení 50 najväčších miest k 31.12.2011 (stará metodika) a 31.12.2012 (nová metodika) sa nachádza v súhrnnej tabuľke plnenia kritérií v záverečnej časti analýzy (tab. 1).

2.7. Výsledky – dlhová služba

Za uplynulý rok mali splniť kritérium, podľa ktorého by dlhová služba nemala presiahnuť 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka, všetky spomedzi 50 najväčších miest. Najvyššie náklady spojené s obsluhou dlhu mali ku koncu roka 2013 v Nitre, kde výdavky na dlhovú službu predstavovali 23,81 % zo skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka. Relatívne vysokú dlhovú službu mali aj Stará Ľubovňa (17,85 %), Vranov nad Topľou (17,34 %) a Rožňava (16,37 %). Všetky uvedené mestá pritom mali ku koncu roka 2013 dlh na úrovni v rozmedzí 8 až 32 %, teda prevažne pod

priemerom najväčších miest. Táto skutočnosť môže naznačovať, že sa jednalo o jednorazové výkyvy v dôsledku zarátania predčasného jednorazového splatenia návratných zdrojov financovania⁵.

Priemerná dlhová služba u 50 najväčších miest bola v roku 2013 na úrovni 5,09 %, čo je nižšia hodnota ako dlhodobý priemer za roky 2009 až 2013 (6,82 %). Najvyššie výdavky spojené s obsluhou dlhu mali mestá v roku 2011, keď na tento účel smerovalo v priemere až 14,16 % bežných príjmov.

Informácie o dlhovej službe najväčších miest možno nájsť v záverečnej časti analýzy (v tab. 1).

2.8. Výsledky – záväzky po lehote splatnosti

Zmena pri tomto ukazovateli bola medzi rokmi 2012 a 2013 mierna – celková výška záväzkov po splatnosti za všetkých 50 najväčších mestách medziročne klesla z 1,50 % na 1,42 % bežných príjmov predchádzajúceho roka. Najväčšími hriechnikmi z pohľadu tohto ukazovateľa ku koncu roka 2013 boli Nové Zámky (10,20 %) a Bardejov (9,44 %), pričom obe tieto mestá zaznamenali nárast záväzkov po splatnosti oproti roku predtým. Z 50 najväčších miest nevidovalo žiadny záväzok po splatnosti len 19. Avšak zo zvyšných 31 miest až 17 malo tieto záväzky v menšej miere ako 0,5 % svojich ročných príjmov bežného rozpočtu. Je teda možné, že takýto relatívne nízky objem záväzkov po splatnosti súvisel skôr s prípadnými spormi o uznanie oprávnenosti niektorých výdavkov, a nie s nízkou platobnou schopnosťou.

2.9. Výsledky – záväzky aspoň 60 dní po lehote splatnosti

Tak ako v prípade všetkých záväzkov po splatnosti, aj pri ich podmnožine, teda záväzkoch aspoň 60 dní po splatnosti platí, že sa mestám podarilo ich mieru medziročne mierne znížiť – z 1,02 % na 1,00 % svojich bežných príjmov. Pri tomto ukazovateli je hriechnikov výrazne menej, keď až 30 miest takéto záväzky ku koncu roka 2013 nemalo. Zo zvyšných 20 miest len 8 malo tieto záväzky v celkovej výške viac ako 0,5 % svojich bežných príjmov. Najväčšie problémy mali v Nových Zámkoch (6,38 %), Bardejove (5,69 %) a v Bratislave (2,90 %), kde však všetky neuhradené faktúry pripadajú len na malú mestskú časť Devín. Všetky ostatné mestské časti aj magistrát nemali žiadnu faktúru viac ako 60 dní po splatnosti.

Informácie o celkovej výške záväzkov miest aspoň 60 dní po splatnosti sa nachádzajú v záverečnej časti analýzy (v tab. 1).

⁵ Takéto splatenia by mestá na základe podoby zákonného kritéria správne nemali vykazovať

2.10. Výsledky – bilancia bežného účtu a základná bilancia

O finančnej kondícii obcí dokážu dobre vypovedať aj ďalšie ukazovatele, hoci ich konkrétne plnenie na nejakej úrovni zákon nevyžaduje⁶. Jedná sa napr. o bilanciu bežného účtu či tzv. základnú bilanciu (zahŕňa okrem bežného aj kapitálový účet).

Bilancia bežného účtu sleduje ako obec (VÚC) dokáže vykrývať svoje bežné výdavky z bežných príjmov (t.j. prevažne z daňových⁷ a nedaňových⁸ príjmov). Bilanciu bežného účtu pre účely projektu počítame ako $(\text{príjmy bežného účtu} - \text{výdavky bežného účtu}) / (\text{príjmy bežného účtu})$. Údaje sú dostupné za celé obdobie rokov 2006 až 2013.

V roku 2013 dosiahli takmer všetky najväčšie mestá kladnú bilanciu bežného účtu. Najlepšie hodnoty zaznamenali Nové Mesto nad Váhom (+24,4 %), Handlová (+15,5 %), Dubnica nad Váhom (+15,1 %) či Trnava (+12,9 %). Jedinými mestami so zápornou bilanciou bežného účtu boli Trebišov (-0,6 %) a Pezinok (-2,4 %) – uvedené schodky však boli mierne, a teda sa zdá, že nesignalizujú vážny problém v hospodárení. Sumárna (resp. priemerná) bilancia bežných účtov 50 najväčších miest predstavovala +6,6 %. Hospodárenie obcí sa tak opäť medziročne zlepšilo, keď v roku 2010 ešte dosiahla bilancia bežných účtov najväčších miest spoločne schodok 0,1 % a v roku 2011 už prebytok 5,4 % a v roku 2012 +5,7 %.

Základná bilancia zahŕňa okrem bežného aj kapitálový účet obcí (VÚC) a ponúka tak širší pohľad na ich hospodárenie. Počítame ju ako $(\text{príjmy bežného účtu} + \text{príjmy kapitálového účtu} - \text{výdavky bežného účtu} - \text{výdavky kapitálového účtu}) / (\text{príjmy bežného účtu} + \text{príjmy kapitálového účtu})$. Údaje sú taktiež dostupné za celé obdobie 2006 až 2013.

Čo sa týka základnej bilancie, najväčšie mestá v nej dosahujú typicky horšie výsledky ako v samotnej bilancii bežných účtov. Dôvodom je, že kapitálové výdavky miest poväčšine výrazne prevyšujú kapitálové príjmy, a tak kapitálové účty miest zvyknú ťahať ich základné bilancie smerom nadol.

V roku 2013 dosiahlo kladnú základnú bilanciu 38 z 50 najväčších miest, zápornú 12. Priemerná základná bilancia 50 najväčších miest v roku 2012 predstavovala +3,2 %. Došlo tak k štvrtému medziročnému zlepšeniu v rade, keď priemer v predchádzajúcich rokoch bol postupne -10,8 % (2009), -9,9 % (2010), +0,6 % (2011) a +1,9 % (2012).

Najlepšiu základnú bilanciu za rok 2012 dosiahli Topoľčany (+13,4 %), Rožňava (+12,4 %), Lučenec (+11,3 %), a Handlová (+10,3 %). Naopak, najväčší spoločný deficit bežného a kapitálového účtu zaznamenali v Púchove (-14,9 %), Senci (-7,0 %), Pezinku (-6,9 %), Sereďi (-6,8 %) a v Handlovej (-5,1 %).

⁶ Zákon však ukladá samosprávam povinnosť zostavovať vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet.

⁷ Daňové príjmy tvoria podielové dane (daň z príjmu FO) a miestne dane a poplatky.

⁸ Medzi nedaňové príjmy patria napríklad príjmy z činnosti a majetku, dotácie, transfery a rôzne poplatky.

Informácie o základných bilanciách najväčších miest sa nachádzajú v záverečnej časti analýzy (v tab. 1).

2.11. Výsledky – zhrnutie

V roku 2013 prekročilo hranicu celkového dlhu na úrovni 60 % bežných príjmov predchádzajúceho roka iba jedno mesto – Žilina. Pri dlhovej službe neprekročilo hranicu 25 % bežných príjmov predchádzajúceho roka žiadne mesto. Podľa zákona by teda nemala mať možnosť prijať ďalšie úvery v súčasnosti iba Žilina.

Až 20 miest malo k 31.12.2013 aspoň 1 záväzok neuhradený 60 a viac dní po lehote splatnosti, hoci väčšina z nich iba v minimálnom objeme (t.j. v celkovej výške menšej ako 0,5 % bežných príjmov z predchádzajúceho roka). I tak však naplnili jednu z dvoch podmienok na zavedenie ozdravného režimu. Druhú podmienku, podľa ktorej výška záväzkov po lehote splatnosti nesmie prekročiť 15 % bežných príjmov za predchádzajúci rok, nenaplnilo žiadne mesto spomedzi 50 najväčších miest. Zákon je formulovaný tak, že povinnosť zaviesť ozdravný režim majú tie samosprávy, ktoré porušia oba ukazovatele zároveň. Takýto stav nebol ku koncu roka 2013 dosiahnutý v ani jednom z posudzovaných miest.

Takmer všetky najväčšie mestá na Slovensku dosiahli v roku 2013 kladnú bilanciu bežného účtu, a teda nemajú problém s vykrývaním bežných výdavkov zo svojich bežných príjmov. Keď však zoberieme do úvahy aj príjmy a výdavky kapitálových účtov miest a utvoríme tak súhrnnú základnú bilanciu⁹, ukáže sa, že súčet bežných a kapitálových príjmov 50 najväčších miest bol v roku 2013 bol mierne vyšší ako súčet bežných a kapitálových výdavkov týchto miest (prebytok +3,2 %).

Je pritom zreteľné, že za posledné tri či štyri roky dochádza k priebežnému zlepšovaniu hospodárenia miest a obcí na Slovensku, a to platí nielen pre najväčších 50 miest, ale aj pre všetky samosprávy spolu. Možno to dokumentovať rôznymi indikátormi – okrem tých, ktoré sme spomenuli v analýze, napríklad aj tým, že celková výška bankových úverov pre všetky samosprávy spolu medziročne klesala z 1,05 a 1,01 na aktuálnych 0,96 miliardy eur (stavy postupne ku koncu rokov 2011, 2012 a 2013). Podobne, ako aj pre najväčšie mestá, aj pre všetky samosprávy dokopy platí, že za uplynulý rok hospodárili prebytkovo a dokázali znížiť svoje zadlženie.

Toto zlepšenie pravdepodobne súvisí so skutočnosťou, že v krízových rokoch 2009 a 2010 došlo k nárastu zadlženia miest, kvôli ktorému boli, po komunálnych voľbách koncom roku 2010, nové vedenia miest nútené obmedzovať bežné výdavky a zlepšiť tak hospodárenie. Výsledky šetrenia sa tak mali možnosť prejaviť práve v dosiahnutých priaznivejších bilanciách za roky 2011 až 2013.

⁹ Tzv. základnú bilanciu obce (VÚC) definujeme v časti 2.10., kde je uvedený aj postup jej výpočtu.

Obe najväčšie mestá v SR, Bratislava a Košice, neplnili jedno z kritérií – záväzky aspoň 60 dní po lehote splatnosti. Košice ich pritom majú v relatívne zanedbateľnej výške (0,01 %), Bratislava vo výške 2,90 %, kde však ako sme už uviedli, všetky neuhradené faktúry pripadajú len na malú mestskú časť Devín. Všetky ostatné bratislavské mestské časti aj magistrát nemali žiadnu faktúru viac ako 60 dní po splatnosti. Naopak, pri Košiciach mali nejaké takéto záväzky až 3 mestské časti – Sever, Sídľisko KVP a košický magistrát – avšak vždy vo veľmi malej výške (maximálne 0,17 %).

Celkový dlh Košíc ku koncu roka 2013 predstavoval 24,92 % bežných príjmov predchádzajúceho roka. Bratislava mala v tom istom období celkový dlh na úrovni 39,06 %. Dlž samostatného bratislavského magistrátu však predstavoval až 56,55 %, štatistiku na 39,06 % vylepšilo započítanie (prevažne nižších) dlhov mestských častí.

Celkový prehľad ukazovateľov finančnej stability 50 najväčších miest v SR sa nachádza v záverečnej časti analýzy (v tab. 1). Za Bratislavu a Košice uvádza táto tabuľka agregované údaje (spolu za magistráty a všetky mestské časti).

Informácie o Bratislave a Košiciach v detailnom členení na magistráty a jednotlivé mestské časti možno nájsť v tabuľke 2 (Bratislava) a v tabuľke 3 (Košice).

3. Ohodnotenie finančného zdravia miest na základe vlastnej metodiky

3.1. Metodika pre výpočet skóre finančného zdravia

INEKO vytvorilo v záujme zlepšenia možnosti hodnotenia finančnej stability obcí a VÚC vlastnú metodiku, na základe ktorej je možné každej obci či VÚC priradiť skóre, ktoré v sebe sumarizuje najdôležitejšie ukazovatele hospodárenia samosprávy a jeho cieľom je čo najlepšie odzrkadľovať finančné zdravie danej obce alebo VÚC.

V prvom kole sa pre každé mesto, obec či VÚC vypočíta parciálne skóre za každú z piatich hlavných sledovaných oblastí – celkový dlh, dlhovú službu, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, okamžitú likviditu a základnú bilanciu. Celkové skóre opisujúce finančné zdravie miest následne vzniká ako vážený priemer získaných parciálnych skóre za päť uvedených oblastí. Uvedená metodika výpočtu parciálnych skóre a výsledného skóre je zhodná s metodikou použitou na portáli.

Ak je celkový dlh mesta za rok 2013 na úrovni 0 %, je mu pridelené skóre +6. S rastúcim dlhom pridelené skóre, vzhľadom na rastúce riziko pre mesto, lineárne klesá. Pri dlhu na úrovni 60 % je skóre rovné +3 (stred škály) a pri hodnote rovnjej alebo vyššej ako 120 % je pridelené najnižšie možné skóre 0.

Skóre za dlhovú službu sa počíta v dvoch krokoch. V prvom kroku sa vypočíta vážený priemer hodnôt dlhovej služby za najnovší dostupný rok (2013) a tri roky,

ktoré mu predchádzali (2012, 2011, 2010)¹⁰, s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy. Ak je takto vypočítaná dlhová služba mesta za viac rokov na úrovni 0 %, je tomuto mestu pridelené skóre +6. S rastúcou dlhovou službou pridelené skóre, vzhľadom na rastúce riziko pre mesto, lineárne klesá. Pri dlhovej službe na úrovni 25 % je skóre rovné +3 a pri hodnote rovnej alebo vyššej ako 50 % je pridelené skóre 0.

V prípade záväzkov aspoň 60 dní po splatnosti sa počíta najprv skóre za jednotlivé roky, a to tak, že ak je výška záväzkov mesta aspoň 60 dní po splatnosti presne na úrovni 0 eur resp. 0 %, je tomuto mestu za daný rok pridelené skóre +6. Ak výška týchto záväzkov v pomere k príjmom predstavuje hodnotu medzi 0 % a 3 %, pridelené je skóre medzi +3 a 0 (lineárne), pričom ak je hodnota na úrovni rovnej alebo vyššej ako 3 %, skóre je 0. Následne, skóre za záväzky aspoň 60 dní po splatnosti za celé obdobie sa počíta ako vážený priemer skóre indikátora záväzky aspoň 60 dní po splatnosti za najnovší dostupný rok (2013) a tri roky, ktoré mu predchádzali (2012, 2011, 2010), s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy.

Skóre za okamžitú likviditu sa počíta ako vážený priemer čiastkových skóre za jednotlivé roky – za najnovší dostupný rok (2013) a tri roky, ktoré mu predchádzali (2012, 2011, 2010), s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy. Skóre za jednotlivé roky sa pritom určí podľa nasledovného pravidla: ak je okamžitá likvidita mesta za niektorý rok na úrovni 0 %, je mu pridelené za ten rok skóre 0. S rastúcou okamžitou likviditou pridelené skóre, vzhľadom na klesajúce riziko pre mesto, lineárne rastie. Pri okamžitej likvidite na úrovni 100 % je skóre rovné +3 a pri hodnote rovnej alebo vyššej ako 200 % je pridelené skóre +6¹¹.

Skóre za základnú bilanciu sa taktiež počíta v dvoch krokoch. V prvom kroku sa vypočíta vážený priemer hodnôt základnej bilancie za najnovší dostupný rok (2013) a tri roky, ktoré mu predchádzali (2012, 2011, 2010), s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy. V druhom kroku sa pre takúto priemernú hodnotu základnej bilancie vypočíta príslušné skóre v intervale 0 až +6 tak, že ak je priemerná základná bilancia mesta za obdobie rokov 2009 až 2012 na úrovni nižšej alebo rovnej ako -15 %, je mu pridelené skóre 0. So zlepšujúcou sa základnou bilanciou pridelené skóre, vzhľadom na klesajúce riziko pre mesto, lineárne rastie. Pri základnej bilancii na úrovni 0 % je skóre rovné +3 a pri hodnote rovnej alebo vyššej ako +15 % je pridelené skóre +6. Inak povedané, ak je základná bilancia

¹⁰ Zahrnutie viacerých rokov do výpočtu napomáha eliminovať riziko, že by niektoré obce dosiahli horší výsledok v dôsledku prípadného zarátania predčasného jednorazového splatenia dlhu napr. počas roku 2013.

¹¹ Teda, ak je objem prostriedkov na finančných účtoch mesta vyšší ako výška jeho krátkodobých záväzkov, získava skóre v hornej polovici škály, teda väčšie ako +3 (podľa veľkosti tohto pomeru); v opačnom prípade je pridelené záporné menšie ako +3 (v spodnej polovici škály).

„dlhodobá“ kladná, mesto získava skóre v hornej polovici škály od +3 do +6 (podľa dosiahnutého výsledku). V opačnom prípade je pridelené skóre menšie ako +3.

Napokon, výsledné celkové skóre opisujúce finančné zdravie miest vzniká ako vážený priemer získaných 5 parciálnych skóre s použitím váh $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{6}$ a $\frac{1}{6}$ (postupne pre celkový dlh, dlhovú službu, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, okamžitú likviditu a základnú bilanciu). Celkový dlh má priradenú vyššiu váhu, keďže predstavuje relatívne najväčšie potenciálne riziko pre finančnú stabilitu samospráv.

Na základe vytvorenej metodiky môžu mestá dosahovať skóre na intervale 0 až +6, kde hodnoty nad +3 naznačujú, že mesto je prevažne zdravé, pričom jeho finančnú stabilitu opisuje práve dosiahnuté skóre (čím vyššie skóre, tým lepší výsledok pre mesto). Naopak, ak je skóre v spodnej polovici škály medzi 0 a +3, mesto má problém s finančnou stabilitou a pravdepodobne aj s plnením zákonných kritérií.

3.2. Výsledky – finančné zdravie miest (skóre)

Vyššie skóre ako +5 získalo celkovo 11 z 50 hodnotených miest. Tieto mestá možno označiť ako mestá s veľmi dobrou finančnou stabilitou. Na vedúce priečky patria Topoľčany, Hlohovec, Poprad, Sereď či Nové Mesto nad Váhom. Až 22 miest dosiahlo skóre medzi +4 a +5, radia sa tak medzi relatívne finančne stabilné mestá. Zvyšných 17 miest získalo síce skóre nad +3, no len tesne, čo signalizuje ich nižšiu finančnú stabilitu a potenciálne problémy do budúcnosti. Na koniec tejto skupiny patria Nové Zámky (skóre 3,07), ale aj Bratislava so skóre 3,44 a Košice s 3,74.

Priemerné skóre finančného zdravia za všetkých 50 najväčších miest na Slovensku predstavovalo +3,80, čo je nárast oproti skóre +3,62, ktoré sme vyhodnotili pre tieto mestá pred rokom.

Informáciu o dosiahnutom skóre pre každé mesto možno nájsť v tabuľke 1. V tabuľke 2 sa nachádzajú samostatné údaje o Bratislave (magistrát) a jednotlivých mestských častiach, na základe ktorých agregovaním vznikli finančné údaje za Bratislavu ako celok. Obdobne, v tabuľke 3, sa nachádzajú údaje o magistráte a mestských častiach Košíc.

Tab. 1: Ukazovatele finančnej stability 50 najväčších miest a výsledné skóre FZ^{12,13,14}

#	Mesto	Obyv. [tis.]	Celkový dlh		Dlh/obyv. 2013	Dlhová služba		Záv.>60 2013	Ok. likv. 2013	Zákl. bil. 2013	Skóre fin. zdr.
			2012	2013		2013	Ø '09-'13				
1	Topoľčany	28	0,00%	0,00%	0 €	3,95%	3,92%	0,00%	376%	13,37%	5,43
2	Hlohovec	22	1,86%	1,37%	7 €	0,39%	1,44%	0,00%	292%	4,59%	5,43
3	Poprad	54	22,69%	0,91%	5 €	0,67%	1,05%	0,00%	562%	7,55%	5,40
4	Sereď	17	0,53%	0,00%	0 €	0,74%	0,67%	0,00%	444%	-6,76%	5,38
5	Nové Mesto n. Váhom	20	0,12%	0,00%	0 €	3,99%	5,00%	0,00%	822%	8,26%	5,38
6	Dubnica nad Váhom	25	19,69%	0,00%	0 €	3,90%	22,44%	0,00%	600%	4,99%	5,30
7	Kežmarok	17	0,53%	0,75%	5 €	2,05%	1,86%	0,00%	143%	-0,08%	5,23
8	Prievidza	50	32,21%	20,42%	92 €	4,75%	5,18%	0,00%	275%	6,16%	5,18
9	Senec	17	9,37%	17,25%	119 €	2,50%	2,95%	0,00%	253%	-6,97%	5,10
10	Partizánske	24	8,18%	8,38%	39 €	9,00%	8,60%	0,00%	295%	5,55%	5,09
11	Levice	35	8,62%	5,56%	29 €	2,30%	3,07%	0,00%	343%	1,53%	5,02
12	Pezinok	22	19,13%	17,44%	93 €	2,41%	2,54%	0,00%	310%	-6,93%	4,98
13	Ružomberok	30	1,68%	1,37%	9 €	2,40%	2,42%	0,07%	190%	2,00%	4,92
14	Žiar nad Hronom	19	31,31%	29,40%	167 €	3,07%	2,38%	0,00%	369%	9,00%	4,88
15	Bánovce n. Bebravou	20	18,84%	5,58%	28 €	2,64%	2,66%	0,00%	235%	3,81%	4,82
16	Trnava	67	34,42%	34,78%	203 €	7,42%	5,72%	0,00%	263%	7,62%	4,79
17	Martin	58	16,92%	13,61%	66 €	2,84%	5,65%	0,04%	183%	1,05%	4,61
18	Snina	21	19,20%	19,97%	98 €	3,01%	2,20%	0,00%	72%	-2,91%	4,59
19	Spišská Nová Ves	38	12,51%	11,70%	75 €	3,70%	3,16%	0,00%	121%	1,22%	4,57
20	Zvolen	42	31,33%	23,13%	128 €	5,02%	4,79%	0,00%	134%	4,88%	4,57
21	Nitra	83	29,38%	31,81%	171 €	23,81%	10,42%	0,00%	107%	5,24%	4,44
22	Trebišov	24	17,42%	9,28%	52 €	3,50%	5,33%	1,11%	182%	-5,06%	4,33
23	Lučenec	27	33,84%	27,87%	138 €	3,32%	3,14%	0,00%	192%	11,26%	4,30
24	Dunajská Streda	23	26,09%	30,44%	193 €	3,04%	2,93%	0,00%	86%	-0,72%	4,28
25	Stará Lubovňa	16	6,88%	8,26%	40 €	17,85%	7,25%	0,00%	68%	5,25%	4,28
26	Banská Bystrica	80	39,58%	21,84%	116 €	3,35%	8,90%	0,00%	67%	1,94%	4,23
27	Piešťany	29	23,98%	22,62%	117 €	4,96%	10,78%	0,00%	261%	7,64%	4,17
28	Dolný Kubín	20	39,31%	38,35%	217 €	5,03%	5,48%	0,02%	157%	7,52%	4,11
29	Humenné	35	12,72%	14,59%	77 €	2,25%	2,19%	0,44%	95%	3,03%	4,10
30	Liptovský Mikuláš	32	41,08%	41,78%	230 €	6,82%	6,49%	0,00%	85%	4,22%	4,10
31	Komárno	36	24,39%	20,56%	100 €	6,72%	6,16%	0,00%	105%	5,37%	4,09
32	Michalovce	39	48,32%	25,16%	149 €	3,51%	3,63%	0,00%	52%	-4,03%	4,09
33	Púchov	19	46,53%	50,81%	325 €	4,60%	4,75%	0,00%	308%	-14,88%	4,04
34	Brezno	22	51,28%	38,95%	180 €	8,76%	5,32%	0,00%	40%	2,50%	3,90
35	Šaľa	24	36,53%	31,38%	149 €	8,29%	9,19%	0,58%	67%	6,61%	3,87
36	Rimavská Sobota	24	35,68%	33,91%	167 €	4,23%	7,37%	0,26%	70%	-3,19%	3,85
37	Košice	234	25,09%	24,92%	145 €	4,93%	7,19%	0,01%	85%	1,40%	3,74
38	Považská Bystrica	42	27,68%	30,63%	153 €	1,90%	1,67%	0,01%	84%	-1,25%	3,73
39	Čadca	25	49,85%	46,29%	228 €	7,82%	10,23%	0,00%	66%	4,24%	3,72
40	Trenčín	56	58,78%	30,97%	165 €	6,67%	11,75%	0,00%	32%	-1,17%	3,71
41	Malacky	18	30,08%	25,23%	146 €	4,18%	3,69%	0,03%	55%	3,75%	3,68
42	Rožňava	19	21,68%	15,48%	92 €	16,37%	14,73%	1,66%	28%	12,41%	3,45
43	Prešov	91	43,86%	34,34%	192 €	6,19%	4,44%	1,79%	57%	4,84%	3,45
44	Bratislava	433	42,27%	39,06%	300 €	2,60%	7,12%	2,90%	118%	3,45%	3,44
45	Žilina	85	102,10%	77,06%	443 €	6,99%	16,02%	0,00%	92%	6,28%	3,32
46	Senica	21	41,03%	36,44%	237 €	6,72%	7,80%	1,66%	35%	3,17%	3,30
47	Bardejov	33	28,05%	24,99%	146 €	5,59%	6,14%	5,69%	47%	2,80%	3,30
48	Handlová	18	33,68%	28,68%	117 €	11,30%	8,84%	0,24%	10%	10,35%	3,23
49	Vranov nad Topľou	23	49,73%	28,91%	193 €	17,34%	15,58%	0,46%	49%	8,62%	3,19
50	Nové Zámky	40	30,87%	20,24%	91 €	8,78%	10,68%	6,38%	13%	2,63%	3,07
Σ 50 najväčších miest		2 297	30,95%	28,20%	166 €	5,09%	6,82%	1,00%	122%	3,16%	3,80
všetky obce a VÚC		5 435	26,06%	25,09%	133 €	6,50%	8,45%	0,68%	142%	3,96%	3,92

Zdroj: Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet: INEKO

¹² Skratka FZ reprezentuje „finančné zdravie“

¹³ INEKO na základe vysvetliviek v sekcii „Metodika“ nemôže garantovať správnosť uvedených údajov

¹⁴ Hodnoty zvýraznené červenou farbou signalizujú prekročenie zákonného kritéria

Tab. 2: Ukazovatele finančnej stability bratislavského magistrátu a mestských častí^{15,16}

#	Mesto / mest. časť	Obyv. [tis.]	Celkový dlh		Dlh/obyv. 2013	Dlhová služba		Záv.>60 2013	Ok. likv. 2013	Zákl. bil. 2013	Skóre fin. zdr.
			2012	2011		2013	Ø '09-'13				
1	BA - Čunovo	1	5,21%	2,25%	13 €	17,50%	5,14%	0,00%	2 679%	11,34%	5,36
2	BA - Devín	1	1 627%	1 238%	6 512 €	0,00%	0,00%	1 630%	9 507%	1,74%	2,75
3	BA - Devínska N. Ves	16	3,43%	0,42%	2 €	1,74%	2,30%	0,00%	366%	11,16%	5,67
4	BA - Dúbravka	35	0,95%	0,00%	0 €	0,41%	0,18%	0,00%	275%	-6,10%	5,00
5	BA - Jarovce	1	0,12%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	881%	7,42%	5,67
6	BA - Karlova Ves	35	5,33%	4,60%	12 €	0,76%	0,85%	0,00%	465%	-2,89%	5,34
7	BA - Lamač	7	68,89%	0,00%	0 €	0,80%	2,59%	0,00%	185%	6,69%	4,51
8	BA - Nové Mesto	38	0,28%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	653%	10,38%	5,50
9	BA - Petržalka	112	18,98%	17,38%	38 €	1,80%	1,34%	0,00%	223%	5,15%	5,10
10	BA - Podunajské Bisk.	21	0,09%	2,46%	7 €	0,55%	1,55%	0,00%	231%	4,63%	5,43
11	BA - Rača	21	1,45%	10,36%	33 €	2,03%	0,41%	0,00%	335%	-4,82%	5,22
12	BA - Rusovce	3	16,94%	13,84%	81 €	16,32%	16,03%	0,00%	131%	10,67%	4,50
13	BA - Ružinov	72	11,36%	8,80%	30 €	1,06%	0,74%	0,00%	284%	6,08%	5,32
14	BA - Staré Mesto	41	0,30%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	466%	6,58%	5,38
15	BA - Vajnory	5	43,50%	34,08%	136 €	7,37%	4,51%	0,00%	72%	0,79%	4,26
16	BA - Vrakuňa	20	5,08%	3,77%	10 €	1,10%	1,85%	0,00%	127%	1,34%	4,62
17	BA - Záhorská Bystrica	3	11,16%	6,47%	30 €	4,91%	3,79%	0,00%	363%	-5,11%	5,29
18	Bratislava (magistrát)	433	59,87%	56,55%	262 €	3,44%	10,90%	0,00%	59%	2,87%	3,60
Bratislava /spolu/		433	42,27%	39,06%	300 €	2,60%	7,12%	2,90%	118%	3,45%	3,44

Zdroj: Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet: INEKO

Tab. 3: Ukazovatele finančnej stability košického magistrátu a mestských častí¹⁷

#	Mesto / mest. časť	Obyv. [tis.]	Celkový dlh		Dlh/obyv. 2013	Dlhová služba		Záv.>60 2013	Ok. likv. 2013	Zákl. bil. 2013	Skóre fin. zdr.
			2012	2013		2013	Ø '09-'13				
1	KE – Barca	3	46,31%	36,75%	64 €	16,43%	11,84%	0,00%	10%	10,21%	3,85
2	KE – Dargovských Hrd.	27	105,89%	0,00%	0 €	11,77%	14,22%	0,00%	15%	18,18%	4,83
3	KE – Džungľa	1	0,03%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	623%	0,57%	5,42
4	KE – Juh	22	0,27%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	329%	-1,12%	5,31
5	KE – Kavečany	1	33,34%	55,82%	94 €	0,05%	0,69%	0,00%	814%	-54,81%	4,01
6	KE – Košická Nová Ves	3	0,12%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	3223%	-41,38%	5,27
7	KE – Krásna	4	45,73%	35,91%	48 €	8,12%	5,93%	0,00%	1121%	8,14%	4,91
8	KE – Lorinčík	0	1,37%	0,00%	0 €	0,00%	1,07%	0,00%	248%	3,47%	5,11
9	KE – Luník IX	6	2,61%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	2%	-0,11%	4,42
10	KE – Myslava	2	1,99%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	331%	7,92%	5,59
11	KE – Nad jazerom	24	21,36%	16,60%	8 €	4,42%	4,86%	0,00%	282%	-0,28%	5,27
12	KE – Pereš	2	0,23%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	30%	-43,74%	4,82
13	KE – Poľov	1	47,76%	6,25%	12 €	9,15%	5,23%	0,00%	13%	4,60%	4,51
14	KE – Sever	20	0,42%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,17%	149%	3,10%	4,81
15	KE – Sídliisko KVP	25	3,89%	0,00%	0 €	2,09%	2,06%	0,00%	417%	6,06%	5,07
16	KE – Sídľ. Ťahanovce	23	0,33%	0,00%	0 €	0,02%	0,26%	0,00%	344%	1,78%	5,39
17	KE – Staré Mesto	20	0,18%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	364%	1,47%	5,52
18	KE – Šaca	5	0,00%	0,00%	0 €	5,06%	5,84%	0,00%	291%	11,83%	5,33
19	KE – Šebastovce	1	0,09%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	119%	0,04%	5,09
20	KE – Ťahanovce	2	48,27%	38,31%	50 €	8,36%	3,40%	0,00%	38%	9,84%	4,21
21	KE – Vyšné Opátske	2	1,41%	0,00%	0 €	0,74%	0,52%	0,00%	9%	-2,01%	4,73
22	KE – Západ	39	0,35%	0,00%	0 €	0,00%	0,00%	0,00%	718%	-12,98%	5,23
23	Košice (magistrát)	234	31,55%	27,93%	142 €	5,26%	7,92%	0,01%	76%	1,46%	3,60
Košice /spolu/		234	25,09%	24,92%	145 €	4,93%	7,19%	0,01%	85%	1,40%	3,74

Zdroj: Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet: INEKO

¹⁵ INEKO na základe vysvetliviek v sekcii „Metodika“ nemôže garantovať správnosť uvedených údajov

¹⁶ Hodnoty zvýraznené červenou farbou signalizujú prekročenie zákonného kritéria

¹⁷ Pre tab. 3 platia rovnaké poznámky ako pre tab. 2

Analýzu vypracoval:

Matej Tunega

analytik spolupracující s INEKO

Tel: 02 / 5341 1020